

קידושין פא-ב

עניין: כשהיה מגיע רבי עקיבא

אצל פסוק זה היה בוכה

תכלת מרדכי למהרש"ם

פרשת מטות

ענף יוסף על העין יעקב

בשם נזר הקודש

נזר רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי כו' אמר מזה מי שנתכוון כו'. קשה למה בכה ר"ע יותר מכל חבריו התנאים. ויתכן לתרץ ע"פ מה שכתוב בזוהר (תיקוני זוהר תקונא שתיין ותשע) שבבשרה הרוגי מלכות נתגלגלו עשרת השבטים שנתחייבו במכירת יוסף. וגילה לנו אור מופלא האר"י הקדוש בספרו הגלולים על כל אחד מן הקדושים שנהרגו גילגול של מי הוא מן שבטי יה. וביאר כך שרבי עקיבא נתגלגל בו נשמת שמעון בן יעקב. וכאשר ידוע מן שמעון שהיה נתפס להריגת יוסף ולא נח עד שדחפו בעצמו אל הבור. לכך סבל ר"ע חבלי ייסורי מיתה במאד מאד יותר על כולם וסרקו בשרו במסרקות של ברזל וכאשר לא נעלם מאתנו אם חשבו השבטים רעה על יוסף אחיהם. אמנם הנמשך מזה כמה טובות להם ולישראל. כאשר זן ופרנס להחיות עם רב מהם. והוה שאמר יוסף (בראשית ג) ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה. ובלתי ספק שידעו הראשונים גדולי התנאים כל אחד שורש נשמתו. כאשר ידעו גדולי בעלי החזן בימי האר"י הקדוש. ור"ע אף שידע שורש נשמתו שהיה מגלגול שמעון. היה מתייאש מן הפורענות כאשר אלהים חשבה לטובה. אמנם כאשר הגיע למקרא הזה אישה הפרם אף שלא נתקלקלה כי בעלה הפרה. ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה. מ"מ כיון דשתה יין הוי כמעשה. ולכן צריכה כפרה על מחשבה לא טובה. לכן היה בוכה שיפגיעו בשלום נשמתו משמעון על מחשבת שמעון אף שבהמעשה הצמיח טובה כנ"ל (נזה"ק):

בן יהוידע

שם, רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר ומה מי שנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה וכו'. מקשים למה רבי עקיבא הוה בכי על זאת יותר משאר חכמים, ומתיראים בשם רבני אשכנז וכו', משום דעשרה הרוגי מלכות היו גלגול השבטים, ונתפסו בעון מכירת יוסף הע"ה, אך מלינו שאל יוסף הע"ה ועתה אל תעננו כי למחיה שלחני אלך ללך פניכם ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי אלך וכו' כלומר זו הייתה סיבה מאת ה' כדי לכלכל העולם כולו, וא"כ תיקשי למה. נעשו עשרה הרוגי מלכות בעבור זאת, מאחר שהמעשה הייתה לטובה, אך לפי מ"ש הכתוב אישה הפרם וה' יסלה לה, ולריבה כפרה משום מחשבתה הרעה, אע"ג דגוף המעשה היה טוב, לכן גם הם נחייבו בשביל המחשבה עכ"ל. ור"י מקשים על דבריכם, דלא דמי הא לא, והכא הכתוב אייתי במעשה של היסור ממש, דעלה בידו בשר טלה, אך המעשה של השבטים הייתה באיסור, דעכ"פ הם מכרו אותו ועבדו ע"פ וגונב איש ומכרו מות ימות, ורק הקב"ה סיבב מאוחר מעשה טובה, דנתגלגל יוסף הע"ה במלרים, ובאה הטובה של השבע על ידו:

והנה בעיקר הקושיא במאמר הנז', דהוה רבי עקיבא בכי, תרנסי בס"ד, דהוה רבי עקיבא בכי כהאי קרא, משום עובדא דשטן דנזמנה לפניו, דאדמי ליה כאיתחא בריש דקלא, וראה אותה וחשק בה ועלה לדקלא לתבעה, ובחמלע דקלא שבקיה ילח"ו וירד, וידוע, דא"א שנתנבז התאווה בערוה אא"כ יסתכל בה ויראה, ודבר נחבזי לעיל דהכטה בערוה י"א דאסור מן התורה, מקרא דלא תחורו אחרי עיניכם, וי"א מדרבנן, ובפנייה לב"ע אסרי מדרבנן, והגם דהבאחי לעיל דהסתכלות בשדה ורוחות ולא באשה ממש שאני דלא אהמר איסורא דלא תחורו אחרי עיניכם כהאי גוונא, מ"מ רבי עקיבא כשהיה מגיע למקרא זה דאישה הפירס וה' יסלה, דמוכח מיניה כל היבא דהמחשבה באיסורא הוות, אע"ג דהמעשה היסור גמור, לריך כפרה וסליחה, לכן מזה היה דן בזה עובדא דאע"ג דאשר חשב בהסתכלות לא הוה באשה ממש, מ"מ לריך כפרה על מחשבתו והסתכלותו שהיתה על אשה ממש, כי הוא חשב דזאת הגרואית לו על הדקל הייתה אשה ממש, דשייך בה האי איסורא דלא תחורו:

ונראה דהנה בעיון יעקב הקשה לעיל באשה שלא ידעה שהפר הרי באמת אכלה היסור אלא דמחשבתה לא הייתה טובה והרי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה. ונראה על פי מה שכתב האלף קדשים (מנחות ב"ט:) צהא דהרואהו הקב"ה לאדם הראשון אח ר' עקיבא ששוקלין בשרו במקולין אמר לו רבש"ע זו תורה זו שכרה אמר לו שמק' כך עלה במחשבה לפני, ופי' האלף קדשים דכשראה הקב"ה לצרוא העולם עלה במחשבה לצרוא צדמת הדין וכשראה שאין העולם מתקיים שיחף מדת הדין אצל צדדיקים שיכולים להתקיים מדקדק עמהם על פי מדת הדין וכפי המחשבה כחוט השערה ולכן נעשו ר' עקיבא ע"ש [ועי' צמורת חיים (ב"ק ג.)] שר' עקיבא לגדול דקדמו נעשו צדמת הדין כפי שעלה במחשבה וכדצרי [שכתב] בצאן קדשים]. והנה מה שאין מחשבה רעה מצטרף, היינו נמי מזה מדת הדין שהרי מחשבה טובה הקב"ה מצרף. אצל גבי ר"ע גם על מחשבה רעה נעשו, ולכן כי הוה מטי ר"ע להאי קרא בכי, אצל אצל אחרים לא שייך דרש זה. אצל דרש דלא ידע ואשם שאכל חלב בשוגג כל אדם לריך כפרה, ולכן אמר איסי בן יהודה ולא ידע ואשם וגו' על דבר זה ידוע כל הדוים גם מי שאינו לדיק כר"ע.